Kurucusu:
Dr. Mehmet Ali UZ
Yayın Kurulu:
Dr. Mehmet Ali UZ
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
Hasan YAŞAR
Ahmet ÇELİK
Ali IŞIK
Av. Serdar CEYLAN

CİLT: 25 • SAYI: 4
4 Kasım 2026 Çarşamba

AKADEMİK Sayfalar
Merhaba
/akademiksayfalar
www.merhabahaber.com

MAVERAÜNNEHR'İN KONYA'DAKİ İZLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME (2)

13. Mimar Muhammed b. Muhammed Osmân el-Bennâ et-Tusi

Muhammed el-Benna et-Tusi, Şeyh Bedreddin Muslih tarafından 640/1242'de Sultan II. Gıyâseddîn Keyhüsrev'in saltanatı sırasında Hanefi mezhebinden olanlara İslam hukuku eğitimi verilmek amacıyla Konya'da yaptırılan Sırçalı Medresesinin mimarıdır. Sanatkârın "Muhammed Usta" olduğu eyvandaki kitabelerde yazılıdır. Ana eyvan kemerinin sağ ve sol iç yüzündeki altıgen çini panolara nakşedilen kitabelerden soldaki bugün yerinde sağlam vaziyette dururken, diğeri 19. yüzyılın sonlarında Alman seyyah F. Sarre ve J. H. Löytved'in Konya'ya gelişlerinden hemen sonra çalınarak Almanya'daki Berlin Müzesi'ne (Staatliche Museum) götürülmüş, 1896'da da B. Moritz tarafından yayımlanmıştır. Bu kitabede: "Dünyada bir eşi olmayan bu eseri ben yaptım. Ben kalmıyorum fakat bu eser hatıra olarak kalacak" yazılıdır. Yerinde bulunan soldaki kitabede: "Ameli Muhammed b. Muhammed Osmân el-Bennâ el-Tûsî" ibaresi okunmaktadır.[43]

Ahmet ÇELİK

14.Ahmet Haki İzler el-Buhari et-Türkistani (v.1975)

Ahmet Haki İzler, 1887'de Buhara'nın Örentepe Köyünde dünyaya geldi. İyi derecede Dini ilimleri tahsil etti. Ahmet Haki Efendi, Kur'an-ı Kerim'i Rusçaya çevirecek ve Ortodoks papazlara dini tartışmalarda onlara cevap verecek kadar Rusça'ya hâkimdi.

Ülkesi komünist Sovyetler

(43) Yaşar Erdemir, "Bedreddin Muslih Medresesi" Konya Ansiklopedisi, (Konya: Kültür AŞ, 2011), 2/ 67-68; Remzi Duran, Konya yapı Kitabeleri, (Ankara: TTK Yayınları, 2001), 55.

Buharalı
Hacı Ahmet Haki İzler
(1887-1975)

Birliği tarafından işgal edilmesi bağımsızlık savaşlarında bulundu. Burada pek çok yakınını kaybetti. Kuran-ı Kerim'i Arapçadan, Rusçaya çevirdiği için idam edileceği sırada Müslüman bir Rus askerinin yardımıyla kurtuldu. Uzun ve meşakkatli süren bir yolculuktan sonra, "Basmacı" diye bilinen Mücahitler arasına katılarak, Enver Paşa ile birlikte mücadelesine devam eder. Enver Paşa, Düşanbe yakınlarında Çegan Köyü'nde şehit düştükten sonra, mücahitlerin bir kısmı dağlara, birçoğu Afganistan'a sığınır. Haki Efendi ise Hindistan, İran, Arabistan üzerinden Türkiye'ye hicret eder önce Ankara'ya gelir. Türk Vatandaşlığına geçer. Haki Efendi bir müddet Uzun Yayla'da Kiremitli köyünde iki yıl kalarak köylülere, dini bilgiler ve Arapça dersleri verdi. Bir müddet sonra Rusya'da af çıkması üzerine vatanlarına geri dönmek üzere köyden ayrılır. Rus sınırında gördüğü kötü muamelelerden sonra Haki Efendi üzüntü içinde geri döner.

1942'de Konya'ya yerleşti. Arap ve Fars edebiyatıyla birlikte Türkçenin bütün lehçelerine vakıftı. Şair olan Ahmet Haki Efendi, Konya'da Tahir Büyükkörükçü olmak üzere, İlahiyatçı Mevlüt İslamoğlu, Eczacı Haşmet Sezgen, Dr. Ali Kemal Belviranlı gibi pek çok zata; Farsça, Arapça ve fıkıh dersleri verdi. İlmiyle Konya'yı aydınlattı.

Hafızası çok kuvvetli ve sağlamdı. Derin bir Kur'anı Kerim ve fıkıh ilmine sahip olup, İslami ilimlere tam anlamıyla haizdi. Ali Şir Nevai ve Fuzuli gibi şairlerin divanlarını ezbere bilir, sohbetlerinde bu şairlerden şiirler okur, özellikle Şirazlı Sadi ve Mevlana Celaleddin Rumi'den güzel hikâyeler naklederdi.

Konya'nın Köprübaşı Mahallesinde Cevizaltı'nda Konya müftüsü Abdullah Efendi'nin evinde ve Ovalıoğlu'nda oturan Ahmet Haki Efendi 6 Eylül 1975 yılında Konya'da vefat etti. Kabri, Üçler Mezarlığı'nda Hacı Veyiszade Mustafa Efendi'nin kabrinin güney doğusundadır. Mezar taşında şunlar yazılıdır: "Naümid değilim afv-ü mağfiretinden Mevla, zira ki bire iki demedim asla, Türkistan muhacirlerinden Hacı Haki İzler, Ruhuna Fatiha D. 1887/ Ö. 6.9.1975"(44)

(44) Ahmet Çelik, "Konya Ulemasından Türkistanlı Ahmet Haki Efendi'ye Gönderilen Mektuplar", Akademik Sayfalar 15/4, (25 Şubat 2015), 51; Ahmet Çelik, "Türkistanlı Ahmet Haki Efendi'den Hacı Veyiszade İçin İki Mersiye", Akademik Sayfalar 13/7, (13 Mart 2013), 109-111: Mehmet Ali Uz, Konya Âlimleri ve Velileri, (Konya; Meram Belediyesi, 2013), 548.

IV. TÜRBELER

1.Hoca Ahmet Fakih el-Horasani (v.1221)

13. yüzyılda Horasan'dan hicret ederek Konya'ya yerleşti. "Çarhname" ve" Kitabu Evsafı Mesacidi şerife" adlı eserleri ile Anadolu'da Türkçenin gelişmesine katkıda bulundu.(45) 1221'de Konya'da vefat etti. Türbesi, Konya Şeker fabrikası civarındaki Hoca Fakih Camii bitişiğindedir.(46)

Türbe giriş kapısının üzerinde bulunan kitabesinde şunlar yazılıdır: "Allah, haze'l-kabr eşşeyh el-ecel el-kebîr, el-alim, el-amil, es-salik, en-nasik, el-fazıl, el-abid, el-muhakkik, melikü'l-abdal Seyitü'l-meczûbîn kutbu'ş-şark ve'l-garb el-Fakîh Ahmed, nevverallahu madcaahû, tahrîruhû fî seneti semane aşere ve sitte-mie".

Hoca Ahmet Fakihin hayatı hakkındaki menkıbevi bilgiler, daha çok Mevlevi ve Bektaşi kaynaklarına dayanmaktadır.(47)

Mevlevi kaynaklarına göre ise Konya'ya Horasan'dan gelmiştir. Bahaeddin Veled'in müritlerindendir. 1251'de vefat etmiştir. Hoca Fakih Ahmet, Baha Veled'in yanında fıkıh ilmine ait "Hidaye" adlı eseri okumaktaydı. Sonunda cezbeye düşerek dağlara çıktı. Baha Veled hayatta olduğu müddetçe Konya şehrine gelmedi. Onun vefatından sonra şehre inip Ahmed kapısında oturur ve kerametler gösterirdi.(48) Fakat Eflaki'nin anlattığı, Hoca Ahmet Fakih'in 1221'de vefat eden Ahmet fakihten farklı biri olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Baha veled ve Mevlana onun vefatından sonra Konya'ya gelmişlerdir.

Bektaşi kaynaklarına göre ise Ahmet Fakih, Emir Cem Sultan'ın halifesi bir Bektaşi şeyhidir. Hacı Bektaş eli Vilayetnamesi'nde bu durum şöyle anlatılmaktadır: "Hacı Bektaş Veli, er-

(45) Osman Turan, Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti, (İstanbul: Ötüken, 2009), 422

(46) Haşim Karpuz, Ahmet Fakih Manzumesi, Konya Ansiklopedisi, (Konya: Kültür Aş, 2010), 1/71-72; Yusuf Küçükdağ, Konya'nın Kırk Tekkesi, (Konya: Kültür AŞ, 2014), 54-57.

(47) Osman F. Sertkaya, "Ahmed Fakih", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (İstanbul 1989), 2/ 65-67.

(48) Ahmet Eflaki, Ariflerin Menkıbeleri, Çeviren: Tahsin Yazıcı, (İstanbul: Hürriyet Yayınları, 2006), 1/343-344.

Şekil 9.Hoca Ahmet Fakih Türbesi-Konya

tesi gün; gün doğarken Hace Ahmet Yesevi'den izin alıp yola düştü. Orada bulunan, erenlerden biri, ortada yanan ateşten bir odun alıp Rum ülkesine doğru attı. "Rum'daki erenler ve gerçeklerden biri bu odunu tutsun, Türkistan erenlerinin Rum'a er gönderdikleri erenlere malum olsun," dedi. O odun dut ağacıydı. Konya'da Emir Cem Sultan'ın halifesi Ahmet Sultan, dutu Hacı Bektaş Tekkesi'nin önüne dikti. O ağaç hala durur, yukarı ucu yanıktır."(49)

Hoca Ahmed Fakih hakkında bilgi veren bir diğer kaynak Evhaduddin Kirmani'nin menakıbnamesidir. Bu göre Hoca Fakih, Evhaduddin Kirmani'nin müridi olup onunla birlikte 1206'da Konya'ya gelmiştir.(50)

Hoca Fakih hakkında, ilk ayrıntılı bilgiyi veren ve onu ilim alemine ilk olarak tanıtan M. Fuat Köprülü olmuştur. Köprülü, onu "Selçuklular Devri Anadolu şairlerinden biri olarak tanıtmakta ve Türkçe kaleme aldığı "Çarhname" adlı eserini tanıtmaktadır. (51) Fakat bu zatı Menakibü'l-Arfinde bahsedilen zat olarak kabul etmektedir ki 1221'de vefat eden Ahmet Fakih'ten bu zat ayrı biri olduğu kabul edilmektedir.(52)

2.Bahaeddin Muhammed Veled el-Belhi (v. 1231)

546/1151'de Belh'te doğdu. "Bahaeddin" lakabı ve "Sultanü'l-ulema" unvanı ile şöhret buldu. Kendi ifadesine göre "sultanü'l-ulema" unvanı ona rüyada Hz. Peygamber tarafından verilmiştir. Annesi Harizmşahlar hanedanından birinin kızıdır.(53) Bahaeddin Veled'in soyu Hz. Ebû Bekir'e ulaşmaktadır. Belh'e yerleşmiş bilgin bir aileye mensup olan Bahaeddin Veled, üç yaşında iken babası Hüseyin el-Hatîbî'yi kaybetti. Küçük yaştan itibaren ciddi bir öğrenim gördü. İslami ilimler, hikmet ve tasavvuf alanında seçkin bir şahsiyet oldu. Necmeddin-i Kübra'ya intisap etti. Bahaeddin Veled, aklî ilimlere ve özellikle felsefeye karşı idi. Sık sık bu grupları minber ve kürsüden açıkça ve şiddetle eleştirdiği olurdu. Bu yüzden bir müddet Vahş ve Semerkant'ta ikamet etti. Semerkant Sultan Alaeddin'in eline geçince Belh'e dönerek orada yedi-sekiz yıl kalıp müritlerinin terbiyesiyle meşgul oldu. Daha sonra yaklaşan Moğol tehdit ve saldırısından çekinerek 616/1219 yılında Belh'ten hicret etti. Hac amacıyla, aile efradı ve çevresiyle yola çıkan Baha Veled yolu üzerindeki Nişabur'da Feridüddün Attar,(54) Bağdat'ta şeyh Ebu Hafs Ömer es-Sühreverdî ile görüştü. Mekke'de hac vazifesini ifa ettikten sonra Medine ve Şam yoluyla Anadolu'ya ulaştı. Anadolu'da bir müddet Malatya ve Erzincan'da ikamet ettikten sonra Larende'ye (Karaman'a) geldi. Hanımı Mümine Hatun ve

(49) Hacı Bektaş Veli, Vilayetname, Hazırlayan: Abdulbaki Gölpınarlı, (İstanbul: İnkılap Yayınları 1958), 16-17.
(50) Mikail Bayram, Şeyh Evhadüddin Hamid el-Kirmani ve Evhadiyye Tarikatı, (Konya: Nüve, 1993), 100.
(51) Fuat Köprülü, "Ahmed Fakih", Türk Yurdu .4 (İstanbul 1926), 289-295
(52) Turhan Gencei, "Çarhnamenin Müellifi ve Tarihi Hakkında Notlar", Çeviren: Emine Gürsoy Naskali, Tiirk Ktlltiirü 286, (Şubat 1987), 75.

(53) Hüseyin Vassaf, Sefine-i Evliya, Hazırlayan: Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, (İstanbul: Kitabevi, 2006), 1/370.
(54) Hüseyin Vassaf, Sefine-i Evliya, 1/371-373.

Şekil 10.Bahaeddin Veled ve Hz. Mevlana'nın Türbesi-Konya

oğlu Alaeddin Muhammed Karaman'da vefat etti.

Oğlu Hz. Mevlana'yı 1225'te Semerkantlı Lala Şerefeddin'in kızı Gevher Hatun'la evlendirdi. Torunları Sultan Veled ve Alaeddin Çelebi de Karaman'da dünyaya geldi. Selçuklu Hükümdarı Sultan Alaeddin Keykubad'ın daveti üzerine Konya'ya yerleşti. Baha Veled Konya'da kendine tahsis edilen medresede dersler verdi, müritleriyle meşgul oldu ve belli günlerde halka vaaz etti. Bahaeddin Veled'in "Maarif" isimli eseri olup Hz. Mevlana, hocası Seyit Burhaneddin Muhakkık et-Tirmizi (v.638/1240) ile birlikte bu eseri birlikte defalarca okuyup mütalaa etmiştir.(55) Bahaeddin Veled 18 Rebiülahir 628/23 Şubat 1231 Cuma günü Konya'da vefat etti. Konya surların dışında Sultan Alaeddin Keykubat'ın (Bahaeddin Veled'e bağışladığı) gül bahçesine defnedildi.(56)

3.Cemel Ali Dede (v.1261)

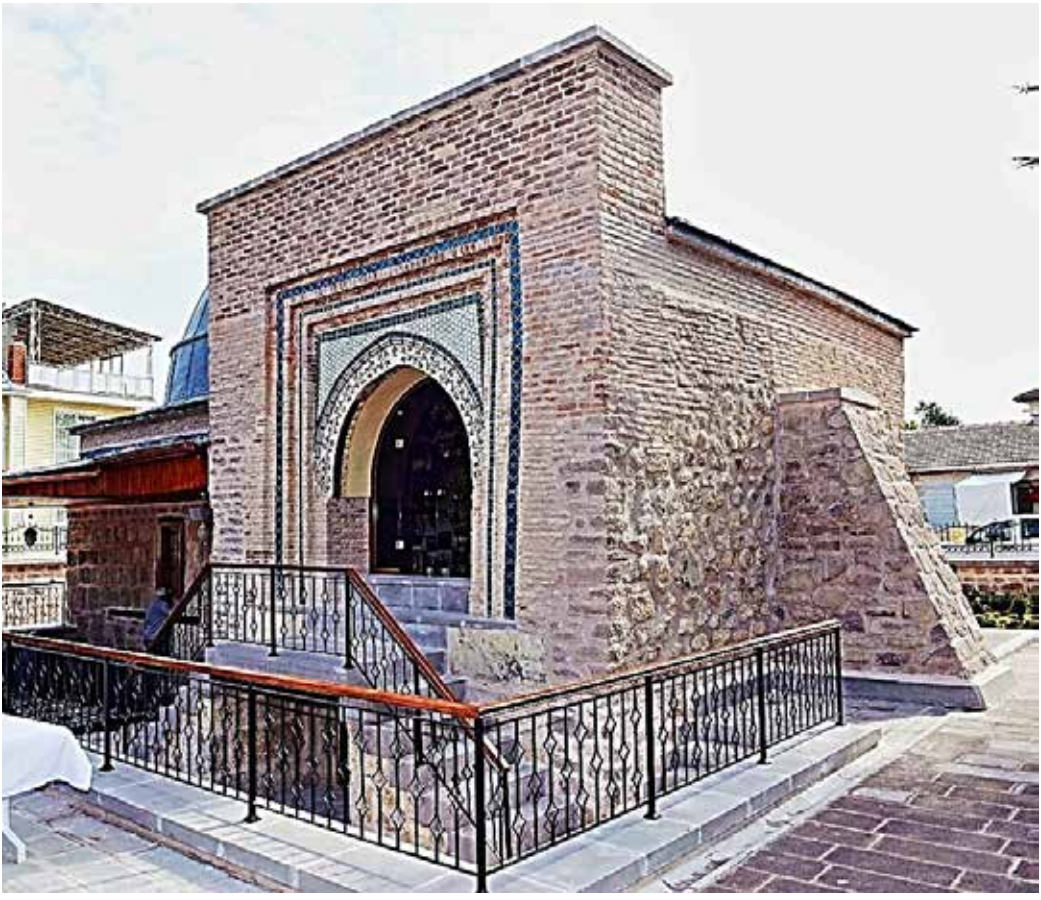
Bahaeddin Veled'in müritlerindendir. Onunla birlikte Konya'ya geldi. Hz. Mevlana'yı çocukken sırtında taşıdığından "Cemel" lakabını almıştır. 1261'de vefat etmiştir.(57) Türbesi Meram Yeni Yol Caddesi Dere yolu üzerinde "Turut" olarak anılan semttedir. Adına 13. yüzyılda yapılmış bir cami, türbe ve zaviyesi vardır.(58)

4.Seyit Mahmut Hayrani (v.1269)

13. yüzyılda Horasan'dan Konya Akşehir'e göç eden Seyit

(55) M. Nazif Şahinoğlu, "Bahâeddin Veled", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (İstanbul; TDV Yayınları, 1991), 4/460; Adnan Karaismailoğlu, "Baha-i Veled", Konya Ansiklopedisi, (Konya: Kültür AŞ, 2011), 2/22-23.

(56) Mimar Şehabettin, "Konya'da Yeşil Kubbe I" Anadolu Mecmuası 2 (1340/1924), 69; Mimar Şehabettin, "Konya'da Yeşil Kubbe II" Anadolu Mecmuası 2 (1340/1924), 3/104-109.
(57) M. Ali Uz, "Cemel Ali Dede" Konya Ansiklopedisi, (Konya: Kültür AŞ, 2011), 2/246.
(58) Haşim Karpuz, "Cemel Ali Dede Zaviyesi" Konya Ansiklopedisi, (Konya: Kültür AŞ, 2011), 2/246-247.

Şekil 11.Cemel Ali Dede Türbesi-Konya

Mahmut Hayrani'nin hayatı hakkında yeterli bilgiye sahip değiliz. Hakkında kaleme alınan "Menakıb-ı Seyit Mahmûd-ı Hayrani" adlı eser günümüze kadar ulaşmamıştır. Onunla ilgili bilgilere daha çok Hz. Mevlana, Hacı Bektaşi Veli ve Şeyh Ahmet Er-Rufai gibi evliya menakıpnamelerinde, çeşitli tarih ve arşiv kayıtlarında dağınık olarak rastlamaktayız. Bu eserlerde Seyit Mahmut Hayrani, saygıyla anılmakta ve dönemin en önemli mutasavvıfları arasında adı zikredilmektedir.

Kaynaklarda Seyit Mahmut Hayrani'nin asıl adı "Seyit Mahmut, Seyit Mahmut Hayran, Seyit Mahmut Hayrani ve Seyit Mahmut bin Mesut" olarak geçer. Seyit Mahmut Hayrani'nin 667/1269'daki vefatından haretle 13. yüzyılın başlarında doğduğu söylenebilir. Babası Selçuklu devlet adamlarından Mesut Bey olup dedesinin adı da Mahmut'tur. Ayrıca Necmeddin Ahmet (ö. 649/1251) adında bir de erkek kardeşi vardır. Seyit Mahmut Hayrani'nin "Seyit Muhyiddin" adlı şair bir oğlu mevcuttur.(59)

Akşehir medreselerinden Kadı İzzeddin ve Emir Yavi medreselerinde müderrislik yapan Seyit Mahmut'un söz konusu medreselerde **Nasreddin Hoca**'ya ders verdiği kabul edilmektedir.

Seyit Mahmut Hayrani'nin döneminin önemli mutasavvıf-

(59) Ethem Cebecioğlu, "Mahmûd-ı Hayrânî", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 27/367-368.

larından Hz. Mevlana, Hacı Bektaşi Veli ve Şeyh Ahmed er-Rufai ilişkileri vardır.(60)

Hz. Mevlana, Konya'ya gelip kendisini ziyaret eden Akşehirli Şeyh Sinaneddin Külahdûz'a Seyit Mahmut Hayrani'yi sorar. O da: "Onu tüyleri birbirine karışmış bir tilki gibi bir köşede oturmuş ve sizin aleminize karşı tamamıyla gözlerini kapamış bir halde buldum" karşılığını verir. Bu cevap üzerine Mevlana sadece gülümser. Sinaneddin Akşehir'e döndüğünde çarşıda Seyit Mahmut Hayrani'yi manevi aleme dalmış (murakabe) bir halde bulur. Onun yanına oturur. Seyit Mahmut Hayrani hafifçe gözlerini açarak ona, "Ey Şeyh Sinaneddin! Eğer biz başların başı ve hür insanların reislerinin sultanı zamanında bir tilki olursak canımıza minnet" diye bağırır. Bunun üzerine Sinaneddin Külahdûz onun elini ayağını öperek gönlünü alır.

Sinaneddin Külahdûz, Konya'ya gittiğinde yine Hz. Mevlana'yı ziyaret eder. Hz. Mevlana ona, "Dünyada kalbi aydın kimseler çoktur." der ve: "Eğer o mecnun sağ ise söyle gelsin, benden benzeri görülmemiş bir mecnunluk öğrensin. Eğer sen mecnun olmak istersen elbisene benim nakşımı dik (kendini bana benzetmeye çalış). Her mecnunluk için bir müddetten sonra şifa bulmak vardır. Ey mecnun! Sana ne oldu da bu hastalıktan kurtulmadın?" beyitlerini okur Sinaneddin Külahdûz bunu Seyit Mahmut Hayrani'ye aktarınca, onun bu sözlerden etkilenerek dağlara çıktığını, bir yıl oralarda kalıp kendine gelemediğini nakledilir.(61)

Seyit Mahmut Hayrani'nin Hacı Bektaş Veli ile irtibatı konusunda şunlar anlatılır: Hacı Bektaşi Veli Sulucakaraöyük'e yerleşip şöhreti etrafa yayılınca, onu duyan kimseler her yerden onu görmeye gelip hayır duasını almaya başladılar. Akşehir'den de Seyit Mahmut Hayrani üç yüz dervişiyle, Hacı Bektaş Veli'nin vasıflarını duyar. Bir arslana biner, eline de bir yılanı kamçı yaparak yola çıkar. Hacı Bektaş Veli'ye bu durum haber verilince: "O kimse bir canlıya binip ayağımıza geldi, biz de bir cansıza binelim ona karşılayalım" der. Oturduğu yerden kalkarak dışarı çıkar ve yakınında bulunan büyük bir kayanın üzerine seccadesini serer. Kaya, Hacı Bektaş Veli üzerinde olduğu halde 300 dervişlerle gelen Seyit Mahmut Hayranî'ye doğru harekete geçer. Seyit Mahmut Hayrani, Hacı Bektaş Veli'nin cansız bir kayaya binerek kendisine geldiğini görünce, yaptığı hatayı anlar "Büyüklerin yanına edepsizce gelmişiz" diyerek, hemen bindiği aslandan aşağı iner ve elindeki kamçı olarak kullandığı yılanı bırakır. Hacı Bektaş Veli'den özür diler. Hacı Bektaş Veli, Seyit Mahmut Hayrani bir müddet sohbet ederler. Sonunda ayrılırlarken Hacı Bektaş Veli, Seyit Mahmut Hayrani'ye "O geldiğin Akşehir'i sana yurt olarak verdik, o yer senin vatanın olsun." der ve halkı irşat için Akşehir'e gönderir.(62)

(60) Doğan Kaplan, "Tarihi ve Menkibevi Kişiliği ile Seyyid Mahmud Hayran", Şehir ve Âlimleri Sempozyumu 11-12 Kasım 2016 Kitabı, (Konya: NEÜ Yayınları 2017), 427-454.

(61) Ahmet Eflaki, Ariflerin Menkıbeleri, 2/70-71.

(62) Hacı Bektaşi Veli, Vilâyetnâme, Hazırlayan: Abdülbâki Gölpınarlı, İstanbul: İnkılap yayınları 1958), 49-50.

İbnü's-Serrac'ın "Tüffahu'l-ervah" ve Ebû Bekr el-Ayderûs'un "en-Necmü's-sa'i" adındaki eserlere göre Seyit Mahmut Hayrani'nin şeyhi Ahmed er-Rifai'dir. Bu kaynaklara göre Seyit Mahmut Hayrani, önce Irak'a giderek Şeyh Ahmed er-Rifai'ye intisap etmiş ve on iki yıl onun eğitiminde bulunduktan sonra Anadolu'ya hicret etmiştir. Ancak Ahmet er- Rifai'nin ölümünden sonra Seyit Mahmut Hayrani'nin yaklaşık 90 yıl daha yaşamış olması pek mümkün görünmemektedir.

Bu konuda İbnü's-Serrac'ın "Tüffahu'l-ervah" adlı eserinde Seyit Mahmut Hayrani hakkında verdiği bilgiler şöyledir: "Seyit Mahmut Hayrani, Irak'ta bulunan Ümmü Abide'ye giderek Ahmet Er-Rifai türbesine varıp orada uzun bir süre bekler. Bu bekleyiş tasavvufi eğitimde ruhani yolla eğitim (Üveysilik) demektir. Bu bekleme sonucunda Seyit Mahmut Hayrani velilik makamına ulaşır. O sırada Şeyh Ahmed er-Rifai'nin dergahında Şemseddin Ahmed Müstacil adında bir şeyh vardır. Bu şeyh, uzun süre türbede kalarak velilik mertebesine ulaşan Şeyh Mahmut Hayrani'ye durumunu anlamak için bir adam göndererek: "Nasibinden bize ne bıraktın?" diye sordurur. Seyit Mahmut Hayrani cevaben: "Dörtte bir" deyince Şeyh Müstacil, Seyit Mahmut Hayrani'nin kemalatını kabul eder ve onunla bir müddet sohbette bulunur. Sonra da Sarı Saltuk'u onun yoldaşı yapar.(63)

Sarı Saltuk, Akşehir'e gelerek Mahmut Hayrani'nin yanında yetişir. Sarı Saltuk ilk geldiği günlerde Akşehir çevresinde koyun çobanlığı yapar. Bir gün Seyit Mahmut Hayrani ile karşılaşır. Hayrani, kendinden geçmiş manevi bir manevi hal içindedir. Kendisinden bir miktar içecek süt ister. Sarı Saltuk da ona sağdığı sütten ikram eder. Seyit Mahmut, sütün bir kısmını içer ve geri kalanını Sarı Saltuk'a vererek ondan içmesini ister. O da arta kalan sütü içer. Sarı Saltuk içtiği o sütün tesiriyle manevi makamlara yükselerek büyük bir veli olur. Bundan sonra Seyit Mahmut Hayrani, Sarı Saltuk'u Balkanlara/Rumeli'ye gönderir. O da orada İslam'ı tebliğe başlar. Bu sayede pek çok insan Allah izniyle müslüman olup hidayete erer.(64)

Seyit Mahmut Hayrani, Irak'tan Anadolu'ya döndüğünde artık bir Rifai şeyhidir. Seyit Mahmut Hayrani'nin torunu Seyit Ali'nin İstanbul'da Türk İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan mezar sandukasındaki kitabede: "Bu temiz türbe, said, şehid, Rifai Mahmûd'un oğlu Muhammed'in oğlu Seyit Ali'nindir" diye yer alması, Seyit Mahmut Hayrani'nin Rifai tarikatından olduğuna başka bir delildir. 18. yüzyıla kadar Rıfai tarikatı üzerine faaliyet gösteren Akşehir Seyit Mahmut Hayrani zaviyesi bir müddet te Hacı Bektaşi Veli tarikatına bağlı kalmıştır.

Osmanlı döneminde hac güzergahı/yolu üzerinde bulunan Akşehir'e gelen hacılar burada bulunan Seyit Mahmut Hayrani, Nasreddin Hoca ve Nimetul-

(63) Necdet Tosun, "Yûnus Emre Rifâî, Hacı Bektaş Vefâî", Tasavvuf Dergisi 31, (2013/1), 109-115.

(64) Ebülhayr Rûmî, Saltuknâme, Neşreden: Fahir İz, (İstanbul, 1974), 523, 717.

lah Nahcivani'nin türbelerini ziyaret ederek yollarına devam etmişlerdir.

667/1269'da vefat eden Seyit Mahmut Hayrani, bugün Akşehir'in Anıt mahallesinde kendi adını taşıyan sokakta bulunan türbesine defnedilmiştir. Ne zaman yapıldığı tespit edilemeyen türbenin 1409'da Karamanoğlu beyliği döneminde Seyit Mahmut Hayrani'nin torunu Seyit Muhiddin tarafından tamir edilmiştir.

Tamir kitabesinde altı satır halinde: "Allah. Emere bi-tecdidi hazi (hi)t-türbeti'l-mutahharati el-muattara el-mahdumu'l-mu'azzam sülaletü'l-evliya Seyitü's-sadatü›l-müeyyed bi-te›yidi Rabbi›l-arazin ve›s-semavat Seydi Muhyiddin bin Seydi Ali bin Seydi Muhyiddin bin Seydi Mahmud Rahmetullahi aleyhim fi şuhuri sene isna aşere ve semani-mie (812/1409)" yazılıdır.

Kitabenin Türkçesi şöyledir: "Allah, bu temiz ve ıtırlı (güzel kokulu) türbenin yenilenmesini 812/1409'da Seyitlerin Seyiti, evliya soyu, büyük alim, yerlerin ve göklerin Rabbi'nin teyidiyle teyit edilmiş Seyit Mahmut oğlu Seyit Muhyiddin oğlu Seyit Ali oğlu Seyit Muhyiddin emretti. Allah'ın rahmeti üzerine olsun."(65)

Şekil 12.Seyit Mahmut Hayrani Türbesi-Akşehir

Ağaç sandukalarının en önemli şaheserlerinden olan Seyit Mahmut Hayrani'nin sandukasının baş yüzü geometrik şekiller ve çiçeklerle süslü bir ağ üzerine üç satır halinde Selçuk sülüsüyle şu kitabe yazılıdır: "Velilerin kutbu mesut, şehit, merhum ve mağfur senedim ve efendim Seydi Mahmut İbn Mesut hicri 667 yılında ölmüştür. Allah'ın geniş rahmeti üzerine olsun."

Sandukanın sağ tarafında bir satır halinde Hz. Mevlana'nın: "Sen sanırsın ki aslanlarda köpekler gibi kapı arkasında ölürler. Birbirinin canı olan aşıklar birbirinin uğrunda canlarını verirler. Aşıklar daima feleğe doğru yükselirler. Münkirler cehennemin alt tabakalarına giderler"

(65) Yusuf Küçükdağ, "Seyit Mahmut-ı Hayrani ve Akşehir'de Seyit Mahmut-ı Hayrani Manzumesi", İSTEM Dergisi 3, (2004/2), 59- 69.

beyitleri vardır.[66]

Eskiden türbenin içinde tahta işçilik ve oymacılık sanatı açısından şaheser olan sandukalar vardı. Seyit Mahmut Hayrani, kardeşi Necmeddin Ahmed ve torunu Seyit Ali'ye ait olan bu sandukalar, 1900'lerin başında Konya'da oturan Alman konsolosunun yönlendirmesiyle Anadolu Bağdat Demiryolu genel müdürü Hugnen'in demiryolu memurlarından Efkeryan ismindeki bir Ermeni vasıtasıyla çaldırılmıştır. Üç adet sandukayı yerlerinden sökerek Hugnen'e teslim edenler Akşehir'e bağlı Bermende köyünde yaşayan ve arabacılık yapan "Yuvan" ve "Yani" isimli iki Rum vatandaştır. Ancak olaydan bir müddet sonra "Yuvan" kör olmuş sonra "Yani" de felç geçirerek ömrünün sonuna kadar dilencilik yapmıştır. Bu sandukalar Almanya'ya kaçırılırken yakalanarak 25 Mart 1914'de tarihinde İstanbul Türk ve İslam Eserleri müzesine verilmiştir. Tabutlardan bir tanesi ise günümüzde Danimarka da bir müzededir.[67]

5.Hz. Mevlana Celaleddin er-Rumi (v.1273)

30 Eylül 1207'de Belh'te doğdu. Belhli Sultanu'l-Ulema Bahaeddin Veled'in küçük oğludur. Alaeddin Çelebi isimli bir ağabeyi ve Fatma isimli bir kızkardeşi vardı. Annesi Belh Emîri Rükneddin'in kızı Mümine Hatun'dur. Mevlana henüz beş-altı yaşlarında iken babasının Belh'den göçüşü ile birlikte buradan ayrılmış ve göç kafilesinin yıllarca süren yolculuğundan sonra eski adı Larende olan Karaman'a gelip yerleşmiştir. Burada, on sekiz yaşında iken, kendileriyle birlikte Belh'den göçüp gelen ve çocukluğunda lalalığını yapmış bulunan Semerkantlı Hoca Şerafeddin'in kızı Gevher Hatun'la evlenmiş ve bu hanımdan iki oğlu dünyaya gelmiştir. İlk oğlu Sultan Veled, ikinci oğlu Alaeddin Çelebidir. Daha sonra ailesiyle birlikte Konya'ya yerleşen Mevlana Celaleddin bu şehirde kırk seneden fazla ikamet etmiştir. Hanımı Gevher Hatun'un genç yaşta vefatı üzerine Kira Hatun'la ikinci evliliğini yapan Mevlana'nın, bu hanımdan da, Muzaffereddin Emir Alim Çelebi ve Melike Hatun isimli iki çocuğu doğmuştur.

Mevlana'nın başta Mesnevî olmak üzere, Divan-ı Kebir, Fihi ma Fih, Mecalis-i Seb'a ve Mektûbat isimli beş eseri vardır. Alaeddin Keykubat I. zamanında Konya'ya yerleşen Hz. Mevlana, daha sonra birçok Selçuklu sultanının saltanatına şahit olmuş, devletin ileri gelenleriyle temaslar kurup, onlar üzerinde de etkili olmuştur. Şems-i Tebrizi ile tanıştıktan sonra büyük değişimler yaşayan Mevlana'nın kendine has tasavvuf anlayışı, vefatından sonra bilhassa oğlu Sultan Veled ve torunu Ulu Arif Çelebi tarafından sistemleştirilerek Mevlevî Tarikatı'nı ortaya çıkarmıştır. 17 Aralık 1273'te Konya'da vefat etmiş, ceneza namazını dönemin "kadı'l-kudatı" Kadı Siraceddin el-Urmevi kıldırmıştır.

(66) Abdülkadir Erdoğan, "Seyit Mahmut Hayrani'nin, Kardaşı Ahmed'in Torunu Seyid Ali'nin Sandukaları", Konya, (Ağustos-1936), 1/40; 2/105; 3/177.
(67) İbrahim Hakkı Konyalı, Akşehir Tarihî, (İstanbul, 1964), 417-445: Ahmet Çelik, "Akşehirli Seyit Mahmut Hayrani" Akademik Sayfalar 20/22 (9 Haziran 2021), 348-352.

Şekil 13.Ateşbaz Veli Türbesi-Konya

6.Ateşbaz Şemseddin Yusuf b. İzzeddin (v.1285)

Hz. Mevlana ve ailesiyle Belh'ten Konya'ya geldi ve ailenin ahçılığını yapmıştır. Meram Yeni Yol'da bulunan türbesi Selçuklu türbe mimarisinin özelliklerini taşır. Yapı muntazam kesme taştan inşa edilmiş olup gövde kısmı içeriden kare, dışarıdan sekizgen planlıdır.

Türbenin civarına, Sultan Veled'in kızı Arife Şeref Hatun'un oğlu Muzafferüddin Ahmed Paşa torunlarından Çelebi Abdüssamed tarafından bir zaviye yaptırılmış ve vakıflar kurulmuştur. Zamanla harap olan bu zaviyenin yerine Mevlana Dergahı Şeyhi Vahid Çelebi tarafından 1897'de inşa ettirilmiştir. Kitabesini ise Mesnevihan Filibeli Sıdkı Dede (v.1933) yazmıştır.[68]

7.Beyhekim Ekmeleddin Müeyyed en-Nahcivani (v.1310?)

Adı Müeyyed b. Ebî Bekir b. İbrahim en-Nahcivanî'dir. Ekmeleddîn'in ne zaman doğduğu, nerede ve kimlerin yanında öğrenim gördüğü bilinmemektedir. Beyhekim, bir müddet Kayseri'de Cevher Nesibe Tıp sitesinde de başhekimlik yaptıktan sonra Konya'ya gelmiştir. Konya Selçuklu Sarayı'nda hekimbaşılık, Alaeddin Keykubad Darüşşifası'nda[69] reîsületıbbalık ve müderrislik yapmıştır.[70]

(68) Hasan Özönder, "Âteşbâz-ı Velî", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, (İstanbul 1993), 4/57-58.

(69) Feridun Nafiz, "Selçuklular Devrinde Konya Darüşşifası" Babalık, 29 Haziran 1340/1924; Şehabettin Uzluk, "Anadolu'da Selçuki Hastaneleri", Türk Tıb Tarihi Arkivi, 3 (Ankara, 1939), 135-146; Süheyl Ünver, "Selçuk Tababeti XI-XIV'üncü Asırlar", (Ankara 1940), 47-83; Yusuf Küçükdağ, "Konya'da Alâeddin Dârüş-Şifâsı, Tıp Medresesi ve Mescidinin Yeri, Yapısı", Osmanlı Araştırmaları 9, (1989), 347- 359; Yusuf Küçükdağ, Konya Alaeddin Darüşşifası, (Konya: Kültür AŞ, 2008), 7-35.

(70) İbrahim Yemenli, "Bir İbn Sina Şarihi, Ekmeleddin en-Nahcuvani ve Varlık Anlayışı" Dîvân: İlmî Araştırmalar 6/10, (İstanbul, 2001), 99-143.

Şekil 14.Beyhekim Mescidi ve Türbesi-Konya

Ahmed Eflakî'nin Menakıbü'l-arifîn'inden ve III. Keykubad'a ithaf ettiği kendi eseri el-Ecvibe'den Nahcuvanî'nin, IV. Rüknüddin Kılıçaslan (1257-1264), III. Gıyaseddin Keyhüsrev (1264-1283), II. Gıyaseddin Mes'ud (1284-1297) ve III. Alaeddin Keykubad'ın (1298- 1302) saltanat günlerini idrak ettiği anlaşılmakta; Mevlana'nın (v.1273) yakın dostu ve tabîbi olduğu görülmektedir.(71)

Menakıbü'l-arifîn'de Mevlana Celaleddîn-i Rûmî'nin müridi olarak zikredilen Nahcuvanî'nin onunla ilgili yedi menkıbesi nakledilmektedir. Bu menkıbelerde "zamanın Hipokrat'ı", "zamanın Eflatun'u", "hekimlerin ulusu", "benzeri bulunmayan" gibi sıfatlarla tanıtılmakta; Mevlana'ya karşı beslediği büyük sevgi ve bağlılık ifade edilmektedir.

Hz. Mevlana kendisine yazıldığı üç mektupta onu: "Hekimlerin büyüğü, hayat cevherinin en arınmışı, belarınve zehirlerin panzehiri, akıl ağaçlarının meyvesi, hoyrat kişilerin meydana getirmek istedikleri kötülüklerin söküp atıcısı, marifet deryasının cevheri..." gibi sıfatlarla övmektedir.(72)

Sipehsalar eserinde, Mevlana'nın son hastalığı sırasında Nahcuvanî'nin Gazanfer et-Tebrizi adlı bir hekimle birlikte onun başucundan ayrılmadığını belirtir.(73)

Sultan Veled de, kırk beyitlik bir kaside ile Beyhekim'i övmüştür. Bu kasidenin baştan yirmi

(71) Ahmed Eflâkî, Âriflerin Menkıbeleri, 1/130-132, 371, 435-436, 511-512, 542

(72) Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana Celaleddin Mektuplar (İstanbul: İnkılap ve Aka yayınları, 1963). 26, 137, 228; Ali Haydar Bayat, "Mevlânâ'nın Dostlarından Tabib Ekmeleddîn Müeyyed el-Nahçuvanî", Selçuk Üniversitesi III. Millî Mevlânâ Kongresi, (Tebliğler), Konya 12-14 Aralık 1988, (Konya, 1988), 231-247.

(73) Feridun b. Ahmet Sipehsâlâr, Mevlânâ ve Etrafındakiler, Çeviren: Tahsin Yazıcı, (İstanbul: Pinhan Yayınları, 2011), 113-114.

iki beyti müvaşşahtır. Yani bu beyitlerin ilk harflerinden" Ekmeleddin Müeyyed al-Nahcıvanî " adı çıkar.(74)

Kaynaklarda Beyhekim'in, Mevlana'nın resimlerini yapan Aynü'd-devle'den büyük paralar karşılığında Mevlana'nın resimlerden aldığı rivayet edilir.

İbn-i Sina›ya hayran olan Beyhekim, onun "el-İşarat ve't-tenbîhat" adlı eserini şerh etmiştir.(75) Ayrıca "Kitabün fi'l-Ecvibeti an işkalati'l-İmam er-Razî fi'l-Kanûn fi't-tıb" adında bir eseri daha mevcuttur.(76)

Mescidi ve türbesi, Konya'da adını taşıyan Beyhekim Mahallesi'ndedir.(77) Çinicilik ve tuğla işçiliğinin bir şaheseri olan mescidin mihrabı, 1899 yılında tümüyle aşırılarak Almanya'ya kaçırılmıştır. Mihrap halen Berlin Müzesi'ndedir.(78)

8.Ulvi Sultan (13. yüzyıl)

Ulvi Sultan, Türkiye Selçukluları Döneminin tanınmış şeyh ve velilerinden kabul edilir. Doğum ve ölüm tarihleri malum değildir. Tam adı Seyit Muhammed'dir. Aslen Azerbaycanlı olduğu rivayet edilir.(79)

Türbesi Konya Valilik binasının batı tarafındadır. Ulvi Sultan mescidi mihrabı yekpare olup gök mermerden yapılmıştır. Mihrabın üst kenarı dairevi şekilde Ali İmran Süresi'nin 18. ve 19. ayet kerimesine tahsis edilmiştir. Sanat yönünde Türk tarzı mimarisinin özelliklerini göstermektedir. Hükümet Konağı yapılmadan önce bu semtin adı "el-Hac Emir Mahallesi" olup burada bir de "Alaca Han" mevcuttu. Mihrap taşındaki zaman inşasına delalet edecek bir şey mevcut olamamakla beraber mescidin Selçukiler zamanında inşa edilmiş olan diğer kümbetler gibi bir kümbet olmasından ve gerek mihrabın üzerindeki yazının tarzından, gerekse mescidin kapısının üzerinde "erbeata ve işrine (24) Rebiulevvel ve sene erbeate ve sittine ve semaniyete mie (864/18 Ocak 1460)" yazılı olmasından bu kümbetin Karamanoğullarından Ahmet Bey b. İbrahim Bey zamanında inşa edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.(80)

Mescidin Konya Vakıflar Müdürlüğü Vakfiye Defterinde (c.1 s.84) Ulvi Sultan vakfiyesi adı altında 24 Rebiulevvel 874/2 Ekim 1469 tarihli Arapça bir vakfiyesi mevcuttur.

Mescid ve türbe 1924 yılında Konya Belediyesi tarafından meydanı genişletmek maksadıyla istimlâk edilerek yıktırılmış, yekpare mermerden oyulmuş mihrabı da, aynı yıl müzeye kaldırılmıştır. 1953'te Müze Müdürü Mehmet Önder tarafından yaptırılan kazıda, türbenin tonozla örtülü cenazeliği bulunmuş, bu yer yeşil saha hâline getirilerek, bir levha ile işaretlenmişti.(81)

(74) Sultan Veled, Divan, Neşreden: Feridun Nafiz Uzluk, (Konya, 1958), 230-232.
(75) Cevat İzgi, "Ekmeleddîn en-Nahcuvânî", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (İstanbul; TDV Yayınları, 1994), 10/549.
(76) İbrahim Yemenli, "Bir İbn Sina Şarihi, Ekmeleddin en-Nahcuvani ve Varlık Anlayışı" Dîvân: İlmî Araştırmalar 6/10, (İstanbul, 2001). 105-106.
(77) Konyalı, Konya Tarihi, 337-338
(78) Haşim Karpuz, Konya'da Türk Kültür Varlıkları, (Ankara: TTK yayınları, 2009), 1/129-130.
(79) M. Ali Uz, "Ulvi Sultan", Konya Ansiklopedisi, (Konya: Kültür AŞ, 2015), 9/19-20
(80) Yeni Fikir Mecmuası 6, (Konya 1925), 19
(81) Mehmet Önder, " Konya'da Alevi Sultan Mescidi ve

Ulvi Sultan mezar taşı

Şekil 15.Ulvi Sultan Türbesi-Konya (Erdal Zeki Tomar Arşivi)

2019'da orijinaline uyularak türbe ve mescid yeniden inşa edilerek, mescidin mihrabı ve türbedeki mezar taşı yerlerine konulmuştur.

9.Didiği Sultan (14.yüzyıl)

Kendisine bağlı Atçeken topluluklarından Turgutoğullarını Horasan bölgesinden Konya çevresine yerleşmeleri hususunda organize edip yönlendiren Didiği Sultan'ın menkıbevi hayat hikayesi şöyledir:

"Horasan'da Ahmet Yesevî neslinden, Şah oğulları vardı.

Mihrabı", Vakıflar Dergisi 4 (Ankara, 1958), 241-244,

Şekil 16.Didiği Sultan Türbesi-Ilgın

Bunların birisinin neslinden Didiği Sultan, diğerinin soyundan Hacı Bektaş geldi. Didiği Sultan'la Hacı Bektaş amcaoğullarıydı. Didiği Sultan Horasan'dan asasını atmış, asa nereye düşerse kendisinin de oraya gideceğini söylemişti. Turgut ile Bayburt, Didiği'ye yoldaş olarak Horasan'dan beraber yola çıkarlar. Didiği Sultan, hac vazifesini yaptıktan sonra Mekke'de Hacı İbrahim Sultan'dan tasavvufi dersler alır. Anadolu'ya gelerek Konya'nın Beyşehir yakınlarındaki Melengirt dağına civarına yerleşir. Bir müddet burada ikamet eder. Anadolu'ya geldiğinde Seyit Harun ile karşılaşır. Onun ölümünden sonra onun cenaze namazında bulunur. Fakat bu sırada o tarafın kafirleri isyan ederler. Bunun üzerine Didiği Sultan kafirleri Antalya'ya kadar sürer ve tekrar yerine döner. Celalü'd-din Rûmî, Didiği'ye bir mektup yazarak Konya'ya yerleşmesini rica eder. Fakat Didiği Sultan peygamberlerin hayatlarından örnekler vererek şehirde oturmaya tercih etmez. Memleketin bazı sufileri de onu bir yeri mesken tutup yerleşmesini isterlerse de Didiği Sultan bunu da kabul etmez. Konya'nın değişik zamanlarında düşman tarafından muhasara edildiği zaman da Karaca Ahmet ile birlikte Sultan Alaeddin'e yardım ederler. Didiği Sultan, Yatağan Ahmet[82] adındaki bir halifesini Beyşehir Melengirt'e koyarak kendisi Aladağ'a gider. O sırada Horasan'dan beraber yola çıktıkları Turgut ve Bayburt Beyler Anadolu'ya gelirler. Fakat Didiği Sultan'ı bulamazlar. Vilayet halkı da bu Turgut ve Bayburt Beylerle savaşmak isterler. Turgut bey kendisne bir at almak için Aladağ'a gider ve orada tesadüfen Didiği Sultan'la karşılaşırlar. Başlarından geçenleri birbirlerine anlatırlar. Turgut Bey, Didiği Sultandan Aladağ'da bir yaylak ister. Dediği Sultan onları geldikleri yere gönderir. Kendisi de Ilgın yakınında Mahmudhisar'a gelerek buraya yerleşir. Konya'da Sultan Alaeddin'in ailesin-

(82) M. Zeki Oral, "Karamanoğulları Tarihine ait Vesikalar: Yatağan Mürsel Vakfiyesi," Belleten 18/71 (1954), 337-345.

den Kadıncık Ana bir gün Mahmuthisar köyünden geçerken bindiği at ansızın durup kalıyor. Bunun sebebini sormak için etrafa adamlar gönderiyorlar. Adamlardan birisi bu civarda Sultan Didiği bulunduğunu haber verir. Kadıncık Ana, Didiği Sultanın yanına gider. Ancak Didiği Sultana durum malum olur ve şimdiki türbenin temellerini çizgi ile işaret ederek kendisi kaybolur. Kadıncık Ana da oraya mimarını göndererek türbeyi yaptırır. Didiği Sultan türbeye gelir, etrafına toplanan geyiklerin sütünden ziyafetler vermeğe başlar. Dediği Sultan orada evlenir ve hanımı hamile iken Didiği sultan vefat eder ve türbeye defnedilir. Bir müddet sonra bir oğlu dünyaya gelir. Değişik yerlerden insanlar gelerek Didiği sultanın naaşını kendi memleketlerine götürmek isterler de Kadıncık Ana'nın yaptırdığı türbeye defnedilir.(83)

Ancak Ilgın Mahmuthisar'da bulunan Didiği Sultan Türbesi Mescidi girişinde bulunan kitabeye göre ise bu yapı Sultanı II. Kılıç Arslan'ın azatlı cariyelerinden Sanavber Hatun tarafından 576/1180 yılında mimar Eminüddin Mirgün tarafından yaptırılmıştır.(84) Dediği Sultan Mescidi Kitabesi şöyledir: "Emera bi-imaratihaze'lmescidi'l- mübarek ibtigae mardatillahi teala ve taleben li sevabihî ve havfen min-ıkabihî elhatûn el-alime elabide ez-zahide et-takiyye radıyyetü'd-dünya ve'd-dîn şerefü nisai'l-alemîn er-racî afve rabbihî Sanavber atîkatü's-sultani'l-muazzam Kılıc Arslan ve zalike fî eyyami veledihî's-sultani'l-muazzam Gıyasü'd-dünya ve'd-dîn Keyhusrev bin Kılıc Arslan bitarîhi Receb fî sene sittin ve seb'îne ve hamsemie temmet ve haza mi'mar Emînüddîn Mirkûn abdü'l-hatûn"

Kitabenin Türkçesi de şöyledir: "Sultanların yücesi Kılıç Arslan'ın oğlu Gıyaseddin Keyhüsrev'in yönetimi zamanında, büyük sultan Kılıç Arslan'ın azatlı cariyesi bilgin, dinine bağlı, Allah'tan korkan, din ve dünyanın sevgisini kazanmış, dünya kadınlarının şereflisi Sanavber Hatun, Allah'ın hoşnutluğunu kazanıp affını rica ve sevabını isteyerek, azabından da çekinerekbu mescidin yapılmasını emretti. Mescit, 576/1180 senesinin Recep ayında tamamlandı ve (Sanavber) Hatun'un kölesi mimar Eminüddin Mirgün bu eseri yaptı."(85)

-Devam edecek...

(83) Mehmet Zeki Oral, Turgutoğulları ve Konya'daki Eserleri, Hazırlayanlar: Eşref Temel-İsmet Temel-Bekir Şahin (Konya: Çizgi Kitabevi, 2016), 59-62; Ahmet Taşğın, Dediği Sultan ve Menakibi, (Konya: Çizgi Kitabevi, 2013), 68-196; Hasan Özönder, Konya Velileri, (Konya 1990), 123-128.
(84) Hasan Özönder, Konya Velileri. 123-127; Hasan Özönder, "Didiği (Dediği Sultan)", Konya Ansiklopedisi, (Konya: Kültür AŞ, 2011), 3/93-94.

(85) Ömür Bakırer-Suraıya Faroqhı, "Dediğı Dede ve Tekkeleri" Belleten 39, (Ankara 1975), 447-471; Ali Boran, "Didiği Sultan Mescidi ve Türbesi", Konya Ansiklopedisi, (Konya: Kültür AŞ, 2011), 3/94-95.